

Ο αμέτοχος Πρόεδρος της Δημοκρατίας

Τα τελευταία χρόνια, ιδίως από το 2009 και έπειτα, παρατηρείται η συστηματική προσφυγή της εκάστοτε κυβέρνησης στην έκδοση πράξεων νομοθετικών περιεχομένου (π.ν.π.), προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα ποικίλα αναφερόμενα προβλήματα κατά την ενάσκηση της πολιτικής τους.

Πιο πρόσφατο παράδειγμα αποτέλεσε η από 10.6.2013 π.ν.π., η οποία δίνει τη δυνατότητα σε υπουργούς να προχωρούν σε συγχωνεύσεις φορέων ή να αποφασίζουν το κλείσιμό τους. Με τον τρόπο αυτό μεθοδεύτηκε το «λουκέτο» στην ΕΡΤ, θέμα που έχει ήδη κορεστεί και εδώ μόνο ως αφετηρία διατύπωσης ορισμένων σκέψεων θα λειτουργήσει. Στην πραγματικότητα, η επαφή μας με το θεσμό των π.ν.π. είναι πλέον συχνότερη παρά ποτέ, ενώ πιθανότατα θα συνεχίσει να προτιμάται από την εκτελεστική εξουσία πρωτίστως λόγω της ταχύτερης σε σχέση με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία λήψης των αναγκαίων μέτρων και επίτευξης των επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων.

Η δυνατότητα έκδοσης π.ν.π. προβλέπεται στο άρθρο 44 παρ. 1 του Συντάγματος: «Σε έκτακτες περιπτώσεις εξαιρετικά επείγουσας και απρόβλεπτης ανάγκης ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας *μπορεί*, ύστερα από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου, να εκδίδει πράξεις νομοθετικού περιεχομένου(...)». Από μια απλή ανάγνωση της προκείμενης ρύθμισης προκύπτει ότι, πέραν της ουσιαστικής προϋπόθεσης -ήτοι της ύπαρξης έκτακτων περιπτώσεων εξαιρετικά επείγουσας και απρόβλεπτης ανάγκης-, για την έκδοση π.ν.π. απαιτείται η σύμπραξη του Υπουργικού Συμβουλίου και του Προέδρου της Δημοκρατίας (ΠτΔ).

Υποστηρίζεται στη θεωρία του Συνταγματικού Δικαίου ότι η εν λόγω συμμετοχή του ΠτΔ είναι καθαρά τυπική και συνεπώς αυτός υποχρεούται, εφόσον η κυβέρνηση του προτείνει την έκδοση π.ν.π., να την υπογράψει. Ωστόσο, η αντίληψη αυτή δεν στηρίζεται ευθέως στο γράμμα του Συντάγματος: αντιθέτως, η δυνητική διατύπωση («μπορεί...να εκδίδει») οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ο ΠτΔ διαθέτει διακριτική ευχέρεια στην έκδοση π.ν.π. και σε καμία περίπτωση δεν έχει δέσμια αρμοδιότητα.

Στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγει κανείς αν προσεκτικά διαβάσει τι προβλέπεται και ως προς τις άλλες αρμοδιότητες του ΠτΔ, οι οποίες εξάλλου είναι «μόνο όσες του

απονέμουν ρητά το Σύνταγμα και οι νόμοι που είναι σύμφωνοι μ' αυτό» (άρθρο 50) και όσες του έχουν απομείνει μετά την αναθεώρηση του 1986. Ενδεικτικά, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες ο ΠτΔ δεν έχει δυνατότητα να ενεργήσει ή ακόμη και να απέχει από μία ενέργεια, ο συνταγματικός νομοθέτης είναι σαφής: έτσι, ο ΠτΔ «διορίζει τον Πρωθυπουργό» (άρθρο 37 παρ. 1), «συγκαλεί τη Βουλή» (άρθρο 40 παρ. 1), «εκδίδει τα διατάγματα» (άρθρο 43 παρ. 1). Όμως, όταν ο ΠτΔ έχει ένα -έστω περιορισμένο- περιθώριο κινήσεων, το Σύνταγμα είναι και πάλι ξεκάθαρο: πράγματι, ο ΠτΔ «μπορεί να αναστείλει τις εργασίες της βουλευτικής συνόδου» (άρθρο 40 παρ. 2), «μπορεί να διαλύσει τη Βουλή» (άρθρο 41 παρ. 1), «μπορεί να αναπέμψει στη Βουλή νομοσχέδιο» (άρθρο 42 παρ. 1).

Δυστυχώς, η πολιτική πρακτική τόσο από την πλευρά των κυβερνήσεων όσο και εκ μέρους των προσώπων που διετέλεσαν ΠτΔ, από τη Μεταπολίτευση έως σήμερα, έχουν καταστήσει τον τελευταίο αδρανή και αμέτοχο παρατηρητή της δημόσιας ζωής της χώρας. Δύο πιθανές εξελίξεις διαφαίνονται στον ορίζοντα: είτε ο ΠτΔ θα ασκήσει πραγματικά εκείνες τις συνταγματικές αρμοδιότητες στις οποίες έχει ακόμα ορισμένη διακριτική ευχέρεια, είτε θα πρέπει να του αφαιρεθούν και αυτές στην επόμενη αναθεώρηση. Το έσχατο, τουλάχιστον, θα ήταν ένα δείγμα ειλικρίνειας.

Δημήτρης Χ. Πατσίκας
Δικηγόρος